

Smírčí kříže a kameny **Pardubicka**

Společnost přátel památných kamenů Vysočiny

2021

<http://pamatnekameny.euweb.cz/>

Tyto drobné památky není dnes nutné příliš představovat, kamenné monolity jejichž hlavním výtvarným motivem je kříž se staly předmětem zvýšeného zájmu odborné i laické veřejnosti. Každým rokem je jich mnoho dobrými lidmi renovováno, stále zaznamenáváme nové přírůstky do centrální evidence, vychází o nich další články a publikace. Lze konstatovat, že mnohaletá usilovná práce profesionálních ochránců, soukromých badatelů i členů Společnosti pro výzkum kamenných křížů při muzeu v Aši je úspěšná.

Pardubicko je jedním z nemnoha okresů, kde dlouho nebyly evidovány žádné smírčí kříže a kameny. Teprve nedávno se do povědomí širší veřejnosti dostal kamenný kříž na vrcholu štítu kostela ve Starých Ždánicích, spolu nedávno nalezeným smírčím kříže kousek za okresní hranicí v Železných horách (Horušice 2635) dávají naději, že se časem jistě podaří najít další smírčí kameny i na Pardubicku.

Soupis zahrnuje bývalý okres Pardubice, název lokality odpovídá katastrálnímu území výskytu.

- 1) Staré Ždánice

Staré Ždánice

Je umístěn na vrcholu východního štítu kostela Sv. Václava.

Druh: -

Rozměry: -

Materiál: -

SPVKK Aš: 15030

Památkový katalog: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-vaclava-17840981>

Přístupnost: nepřístupný

Mapy.cz:

<https://mapy.cz/turisticka?x=15.7190128&y=50.1230880&z=19&q=Star%C3%A9%20%C4%8E%C3%A1nice&source=base&id=2069974>

Historie:

2019: Evidován SPVKK Aš - **Jiří Synek**

http://smircikrize.euweb.cz/CR/Pardubice/Stare_Zdanice.html

Ostatní odkazy:

<https://www.facebook.com/groups/714780098912194/posts/1264686537254878>

Kresby a fotografie:

1) 2020 Jiří Rejl

O smírčích křížích a kamenech obecněji

Smírčí kříže a kameny si dnes můžeme prohlížet také na specializovaných internetových stránkách např. <http://smircikrize.euweb.cz/> , <http://www.drobnepamatky.cz/> , nebo v mapových aplikacích, například na <https://mapy.cz/> ve vrstvě Panorama, nebo ve vrstvách s fotografiemi. Rozsáhlá alba s těmito památkami najdeme také na www.rajce.idnes.cz/. Pozadu nezůstávají ani sociální sítě pro např. <https://www.facebook.com/Smírčí-kříže-1502401933333105/>. Hledání nám dnes také usnadňuje navigace GPS. Někdy jsou u nich ukryté tzv. „kešky“. Stále více archivních dokumentů je dnes zpřístupněno v digitální podobě.

Terminologie

Od počátku zájmu o tyto památky se dodnes hledá odpovídající pojmenování a význam. Jako příklad uvádím polemiku mezi panem Urbanem a Růžičkou z roku 1941: *Vy překládáte Sühnekreuze na pokutní? není to špatné, ale myslím, že se to hodí spíše na soudně uložené postavení kříže, méně na dobrovolné podle dohody s pozůstalými? Proto jsem raději volil název „kříž na usmířenou“ (zlého činu).*

I dnes existují názory, že za smírčí kříž a kámen se považuje objekt, ke kterému je dohledatelná smírčí smlouva. Takových objektů je však jen několik a užívat pro ostatní pojmenování kamenný kříž nebo kámen smírčího typu je poněkud nepraktické. U obecné veřejnosti se ustálil názor, že za smírčí kříže a kameny se považují drobné monolitické objekty jejichž hlavním výtvarným motivem je kříž a předpokládá se u nich vztyčení na usmíření a připomenutí nešťastné zpravidla smrtelné události, existují však i smírčí kameny, které měli být vztyčeny na znamení ukončení pozemkového sporu. Jinde se uvažuje o označení zádušního majetku. S rozdílností názorů je potřeba se smířit.

Na závěr

Aby nám i nadále smírčí kříže předávaly dávné zpravidla smutné příběhy je potřebné si mimo jiné připomínat dodnes platné teze Vladislava Navrátila z Vysočiny (1955-1986) spoluzakladatele Společnosti pro výzkum kamenných křížů, které sepsal po prvním setkání Společnosti:

..... zájem o tyto památky stoupá, o čemž svědčí i setkání zájemců o problematiku kamenných křížů uskutečněné v říjnu 1984 z podnětu Městského muzea v Aši. Přes názorovou rozdílnost byl stanoven společný cíl – evidence a ochrana těchto mizejících objektů....

..... vybudovat vyčerpávající seznam památek společně s prověrkou písemných pramenů a připravit tak základ pro seriózní výzkum

..... často by přitom stačilo málo k jejich záchraně. Bohužel v mnoha případech nejsou památkově chráněné, prakticky se o nich neví, a tak se doslova ztrácejí, aniž by to, kdo pozoroval. – A často stačilo k jejich záchraně památku posunout o pár metrů.....